

ב. עמדו בתפילה, מורידים לפני התיבה זקן ורגיל (בתפילה, שתפילתו שגורה לו ולא יטעה). אעפ"י שיש שם זקן וחכם אין מורידים אלא אדם הרגיל. רבי יהודה אומר: מטופל ואין לו (= יש לו טפלים ואין לו במה להתפרנס, שלבו דואג עליו), ויש לו יגיעה בשדה (שמתכוין יותר בתפלת הגשמים) וביתו ריקם [מן העבירה. רב חסדא], ופרקו נאה – זה שלא יצא עליו שם רע בילדותו (אביי), ושפל ברך, ומרוצה לעם, ויש לו נעימה וקולו ערב, ובקי לקרות בתורה נביאים וכתובים ולשנות במדרש בהלכות ובאגדות, ובקי בכל הברכות כולן. [נתנו חכמים עיניהם בר' יצחק בר אמי].
[...נתנה עלי בקולה על כן שנאתיה – זה ש"ץ שאינו הגון היורד לפני התיבה].

דף טז

כ. כיצד סדר התקיעות שבתפלת תענית, במקדש ובגבולין?

בגבולין, לאחר עניית 'אמן' על ברכת 'גואל ישראל' [שהיה מוסיף בה דברים כנ"ל], חזן הכנסת אמר להם תקעו בני אהרן – תקעו. ואומר הברכה שלאחריה '... ברוך זוכר הנשכחות', והם עונים אחריו 'אמן', וחזן הכנסת אומר: הריעו בני אהרן – הריעו. וכן בכל ברכה וברכה, באחת אומר תקעו ובאחת אומר הריעו.

ובמקדש נוסח הברכה 'ברוך ה' (אלקים) אלקי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך אתה ה' גואל ישראל'. והם עונים 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' – שאין עונים 'אמן' במקדש. וחזן הכנסת אומר: תקעו הכהנים בני אהרן – תקעו וכו'. (רש"י מפרש שחזן הכנסת חוזר ואומר להם '... מי שענה... ברוך...') אעפ"י שאמרו אותו זקן).

וכן הנהיג רבי חלפתא בצפורי ורבי חנניה בן תרדיון בסיכני. וכשבא הדבר לפני חכמים אמרו: לא היו נוהגים כן אלא בשערי מזרח ובהר הבית.

יש אומרים שאף בגבולין מצוה על הכהנים לתקוע. ויש אומרים, דוקא כשתוקעים בחצוצרות, אבל בשופר אין הקפדה בכהנים.

דף יז

כא. א. מהו דין שתיית יין לאנשי משמר ולשאר כהנים – בזמן הבית ובזמן הזה?

ב. מה דין תספורת ותכבוסת לאנשי משמר ואנשי מעמד?

ג. מהי התדירות של תספורת המלך, כהן גדול וכהן הדיוט?

ד. מה עונשם של שתויי יין ופרועי ראש שעבדו? האם חיללו עבודה?

א. אנשי משמר מותרים לשתות יין בלילות אבל לא בימים – שמא תכבד העבודה על אנשי בית אב ויבואו ויסייעו להם. אנשי בית אב אסורים ביום ובלילה מפני שהם עסוקים תמיד בעבודה.

מכאן אמרו, כל כהן שמכיר משמרתו ומשמרת בית אב שלו, וגם יודע שבתי אבותיו קבועים שם (ולא נתחללו) – אסור לשתות יין כל אותו יום. מכיר משמרתו ואין מכיר משמרת בית אב שלו – אסור לשתות כל אותה שבת. אינו מכיר משמרתו – אסור לשתות יין כל השנה, אם יודע שבתי אבותיו קבועים שם וראויים לעבודה. לדברי רבי, בעצם היה לאסור גם על המכיר משמרתו ובית אב שלו (שמא ישתנה סדר המשמרות ושמא יעבדו כולם לחנוכת הבית), 'אבל מה אעשה שקלקלתו תקנתו'. (רש"י: שכבר שנים

שלא נבנה הבית והיא תקנתו לשתות יין. רמב"ם: כשאינו מכיר משמרתו מותר, כי אינו ראוי לעבודה עד שיכיר וייקבע משמרתו ובית אב, לכך מותר).
אמר אביי: כמי נוהגים עתה הכהנים התר בשתיית יין – כרבי.
יש אומרים שאביי עצמו נוקט לאיסור, כחכמים. ועל כל פנים הלכה כרבי (ער"ח ועוד).

ב. אנשי משמר ואנשי מעמד אסורים לספר ולכבס כל השבוע – כדי שלא יכנסו למשמרתם כשהם מנוולים. ובחמישי מותרים מפני כבוד השבת.

ג. מלך מסתפר בכל יום (מלך ביפיו תחזינה עיניך. רבי אבא בר זבדא). כהן גדול מערב שבת לערב שבת (הואיל ומשמרות מתחלפות. רב שמואל בר יצחק). כהן הדיוט אחת לשלשים יום (לא יותר. ופרע לא ישלחו – ולמדים גזרה שוה מנזיר ש'פרע' היינו שלשים יום).
ודוקא בזמן ביאה כלומר שהמקדש קיים, אבל עתה מותרים (שאיסור פרועי-ראש אינו אלא בעבודה, דומיא דשתיי יין). והרי גם אם מהרה יבנה המקדש אפשר שיסתפר ויבוא לעבוד מיד.
א. תספורת הכהנים – ראשו של זה בצד עיקרו של זה (ע' סנהדרין כב:).
ב. הכהנים אינם מגלחים ראשם לגמרי, ככתוב ביחזקאל וראשם לא יגלחו (וע' בהרחבה בספר מגדים חדשים ברכות יט).

ד. שתויי יין שעבדו – במיתה בידי שמים (יין ושכר אל תשת אתה ובניך אתך בבאכם אל אהל מועד ולא תמתו...). והוא הדין לפרועי ראש ופרע לא ישלחו... ויין לא ישתו – הקישם זה לזה. הלכה היא ובא יחזקאל והסמיכה בכתובים). אבל אינו מחלל עבודה אלא שתוי-יין שעבד אך לא פרוע-ראש (שלענין זה לא הוקשו).

דפים יז – יח

כב. א. ימים טובים הכתובים במגילת תענית – מה דין ימים שלפניהם ושל אחריהם?
ב. אלו ימים טובים שבמגילת תענית הוזכרו בסוגיתנו?

א. ימים טובים שמהתורה, כגון ראשי חודשים – מותרים לפניהם ולאחריהם בהספד ובתענית, שדברי תורה אינם צריכים חיזוק. [והוא הדין לימים טובים שמדברי קבלה, כגון ג' בתשרי בזמן הבית שהיה יום טוב (ראש השנה יט)].

ימים טובים שמדברי סופרים; אותם שאסור להתענות בהם ומותר לספוד – לרבי מאיר וסתם משנתנו, לפניהם ולאחריהם מותר, ולרבי יוסי לפניהם אסור לאחריהם מותר. ימים שאסורים בהספד שהם חמורים יותר – לרבי מאיר לפניהם אסור ולאחריהם מותר. לרבי יוסי לפניהם ולאחריהם אסור. ורשב"ג בברייתא מיקל משניהם ומתיר לפניהם ולאחריהם.

לדברי רב אשי אין איסור בימים שלאחריהם (והוא הדין בשלפניהם. רש"י; תוס' ר"ה יט.). אלא בתענית, אבל בהספד מותר. ואולם יום המוטל בין שני ימים טובים – עשאוהו כיום טוב עצמו לאסור אפילו בהספד, כגון כ"ט באדר.

אמנם למסקנא אין צורך בדין זה כדי ליישב הקושיות, ואעפ"כ התוס' (בראש השנה יט) נקטו כן להלכה.